

Hướng dẫn **soạn bài 10 trang 44 sgk Lịch sử và địa lí 6** theo chương trình SGK mới bộ **Kết nối tri thức với cuộc sống** giúp các em tìm hiểu và nắm nội dung bài tốt hơn về nền văn minh Hy Lạp và La Mã cổ đại: quá trình hình thành, phát triển, thể chế tổ chức nhà nước...

Mục tiêu cần đạt:

- Nắm được những đặc điểm điều kiện tự nhiên ảnh hưởng sự hình thành, phát triển của nền văn minh Hy Lạp, La Mã
- Hiểu được tổ chức nhà nước (thành bang và đế chế) ở Hy Lạp và La Mã cổ đại.
- Kể ra được những thành tựu văn hóa tiêu biểu của Hy Lạp và La Mã.

Sau đây là chi tiết nội dung **soạn sử 6 sách Kết nối tri thức** bài 10:

I. Trả lời câu hỏi phần kiến thức mới bài 10 sách Kết nối tri thức

1. Câu hỏi trang 45 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Quan sát lược đồ, hãy cho biết vị trí địa lí của Hy Lạp cổ đại có điểm gì nổi bật.
- Theo em, với điều kiện tự nhiên như trên, cư dân Hy Lạp cổ đại có ưu thế để phát triển các ngành kinh tế nào?

Hình 2. Lược đồ Hy Lạp thời cổ đại

Gợi ý trả lời:

- Điểm nổi bật ở vị trí địa lí của Hy Lạp cổ đại:

- Hy Lạp cổ đại là một quốc gia ở khu vực Địa Trung Hải, có vị trí địa lý rất quan trọng trong việc giao thương giữa phương Đông và phương Tây. 80% lãnh thổ Hy Lạp là đồi núi, toàn bộ vùng lục địa Hy Lạp được chia làm ba miền: miền Bắc, miền Trung và miền Nam.

+ Miền Bắc và miền Trung chia cắt nhau bởi đèo Téc-môphin, địa hình không bằng phẳng với nhiều rừng, núi, thung lũng, đèo chạy ngang dọc, tạo nên những biên giới thiên nhiên tạo thành nhiều khu vực nhỏ hẹp và hầu như tách biệt nhau.

+ Miền Nam là bán đảo Pê-lô-pô-nê (Peloponnesus) với nhiều đồng bằng trù phú, là nơi xuất hiện nhà nước thành bang đầu tiên của Hy Lạp - thành bang Spart.

- Hy Lạp Tiểu Á là những vùng đất thuộc ven bờ Tiểu Á, nằm ở phía tây của đế quốc Ba Tư có đất đai tương đối trù phú và bằng phẳng. Đây là vùng đồng bằng bình nguyên - nơi có thành thị Milê, quê hương của các nhà triết học theo trường phái Milê - do đó thích hợp cho việc trồng các cây công nghiệp, đặc biệt làm cầu nối giữa Hy Lạp với các nền văn minh cổ đại phương Đông.

- Vùng Hy Lạp quần đảo bao gồm những hòn đảo lớn nhỏ nằm rải rác trên biển Ê-giê thuộc Địa Trung Hải tạo thành một hành lang cầu nối giữa vùng Hy Lạp lục địa với vùng Hy Lạp Tiểu Á. Phía nam có đảo Corét – một trung tâm thương mại, đồng thời là trung tâm của nền văn minh tối cổ trong lịch sử Hy Lạp – văn minh Corét-Myxen.

- Biên giới biển Hy Lạp cổ đại rất dài, bờ biển có đặc trưng riêng ở hai nửa Đông – Tây. Bờ biển phía tây gồ ghề lởm chởm, không thuận tiện lắm cho việc hình thành các hải cảng. Bờ phía đông lại khúc khuỷu, hình răng cưa tạo ra nhiều vịnh, hải cảng tự nhiên, an toàn và thuận lợi cho tàu thuyền đi lại.

- Nằm ở khu vực Địa Trung Hải, Hy Lạp cổ đại thuộc vùng khí hậu ôn đới Địa Trung Hải – khí hậu lý tưởng cho sinh hoạt của con người và các hoạt động kinh tế với sự chênh lệch nhiệt độ giữa các mùa không cao.

- Với điều kiện tự nhiên như trên, cư dân Hy Lạp cổ đại có ưu thế để phát triển các ngành kinh tế như:

- Khai thác khoáng sản: đồng, vàng, bạc

- Xuất khẩu: rượu, đồ gốm, đá cẩm thạch, thiếc, chì, vải...

- Thương nghiệp bằng đường thủy: do có nhiều vũng vịnh thích hợp xây hải cảng

2. Câu hỏi trang 46 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Với biên giới ba mặt giáp biển, khí hậu ở Ý cũng giống khí hậu ở Hy Lạp, quanh năm ẩm áp, ôn hòa (mùa đông dao động từ 6 – 11 độ C). Chính vì thế, người dân nơi đây có thể hoạt động sản xuất quanh năm, tàu thuyền đi lại thuận lợi - một điều kiện lý tưởng để phát triển kinh tế. Cũng như nhiều quốc gia cổ đại khác, điều kiện tự nhiên đã có những tác động rất lớn tới khuynh hướng phát triển kinh tế và hình thức tổ chức nhà nước của La Mã trong lịch sử.

3. Câu hỏi trang 47 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Hãy trình bày những nét chính về tổ chức nhà nước thành bang ở Hy Lạp. Những ưu điểm của tổ chức nhà nước thành bang là gì?
- Dựa vào thông tin trong mục và sơ đồ sau đây, hãy trình bày tổ chức nhà nước đế chế ở La Mã.

Hình 8. Sơ đồ tổ chức Nhà nước đế chế ở La Mã

Gợi ý trả lời:

- Những nét chính về tổ chức nhà nước thành bang ở Hy Lạp:
  - Các quốc gia thành bang hình thành là do điều kiện tự nhiên (rừng núi đã tạo ra những khu vực với đường biên giới tự nhiên khép kín, biệt lập) và xu thế phát triển mạnh mẽ của nền kinh tế công thương nghiệp, mậu dịch hàng hải của chính Hy Lạp.
  - Hạt nhân cơ bản của mỗi thành bang là một thành thị, vừa là trung tâm chính trị, vừa là trung tâm kinh tế công thương nghiệp và một vài vùng phụ cận.

- Diện tích của một bang không lớn (không quá 8000km²) với khoảng từ 30 đến 40 vạn dân. Mỗi thành bang đều có đặc trưng của một nhà nước hoàn chỉnh (đường biên giới lãnh thổ, chính quyền, quân đội, luật pháp, hệ thống kinh tế, tiền tệ riêng).

- Là nền chuyên chính của giai cấp quý tộc chủ nô, thiết chế chính trị, tổ chức nhà nước tựu chung phát triển theo hai thể chế: Cộng hòa quý tộc tiêu biểu là thành bang Spart và cộng hòa dân chủ (dân chủ đích thực) tiêu biểu là thành bang Athens.

+ Spart là một thành bang bảo thủ về chính trị, lạc hậu về kinh tế, một nhà nước quân phiệt, tàn bạo và kìm hãm sự phát triển xu hướng dân chủ ở các thành bang khác. Ở nhà nước Spart, mọi công dân nam từ 18 tuổi trở lên đều là thành viên của Đại hội công dân: Đại hội công dân bầu mỗi năm một lần, quyết định mọi công việc của nhà nước. Từ đó bầu ra một cơ quan thứ hai là Hội đồng trưởng lão, gồm những công dân nam từ 30 tuổi trở lên. Hội đồng trưởng lão lại bầu ra hai vị vua (hạn chế tối đa sự chuyên quyền).

+ Athens là nhà nước hình thành trên cơ sở tự nguyện của 4 bộ lạc hợp thành, không có sự can thiệp, xâm lược của thế lực bên ngoài, được xây dựng theo hướng dân chủ chủ nô, trở thành mô hình nhà nước điển hình của thế giới cổ đại. Nhà nước Athens cũng có Đại hội công dân hàng năm sẽ bầu ra Hội đồng 400 người (mỗi bộ lạc 100 người) có chức năng như cơ quan lập pháp. Hội đồng này sẽ bầu ra các Chấp chính quan có chức năng như cơ quan hành pháp.

- Những ưu điểm của tổ chức nhà nước thành bang:

- Athens được thành lập trên cơ sở liên minh tự nguyện, bình đẳng của 4 bộ lạc tạo thành, do đó không có sự áp bức của bộ lạc này đối với bộ lạc kia.

- Thiết chế nhà nước Athens là một thể chế dân chủ hết sức đề cao và bảo đảm những quyền lợi kinh tế, chính trị của những công dân tự do. Thiết chế đó được phát triển trong hòa bình, do đó mức độ dân chủ được phát huy cao nhất trong các thành bang của Hy Lạp là chế độ chiếm nô điển hình thời cổ đại.

- Tổ chức nhà nước đế chế ở La Mã:

- Theo truyền thuyết, thành Roma do Romullus xây dựng vào năm 753 TCN trên bờ sông Tibres thuộc miền trung bán đảo Ý, nơi quần cư của 3 bộ lạc người Latin. Mỗi bộ lạc này bao gồm 100 thị tộc, cứ 10 thị tộc được gọi là một Curi (bào tộc). Các thành viên của các thị tộc này đều có quyền bình đẳng với nhau về kinh tế, chính trị và được gọi là công dân Roma.

- Quản lý xã hội thị tộc của người Roma thời kỳ này là 3 cơ quan: Đại hội nhân dân (Curi), Viện nguyên lão (Senat) và "Hoàng đế" (Rex).

+ Đại hội nhân dân: được coi là đại hội cổ xưa nhất của người Roma. Thành viên của Đại hội này gồm tất cả đàn ông của 300 thị tộc, mỗi người đại diện cho một lá phiếu quyết định những vấn đề quan trọng như tuyên chiến hay nghị hòa, xét xử, tế lễ và bầu ra một Hoàng đế (Rex).

+ **Viện nguyên lão**: gồm 300 người là những thủ lĩnh của 300 thị tộc. Là cơ quan quyền lực tối cao, quyết định hầu hết các công việc quan trọng của người Roma, được quyền thảo luận trước về những đạo luật, quyền phê chuẩn hoặc phủ quyết những nghị quyết của Đại hội nhân dân.

+ **Hoàng đế (Rex)**: Do Đại hội nhân dân và Viện nguyên lão bầu ra, không được cha truyền con nối và có thể bị Đại hội nhân dân bãi nhiệm. Thực chất, Rex chỉ là thủ lĩnh quân sự của 3 bộ lạc, là tầng lớp tối cao và xét xử những vụ kiện trong nội bộ.

4. Câu hỏi trang 49 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Hãy kể tên một số thành tựu văn hóa tiêu biểu của Hy Lạp và La Mã cổ đại.

Gợi ý trả lời:

Một số thành tựu văn hoá tiêu biểu của Hy Lạp và La Mã cổ đại:

- Người Hy Lạp và La Mã đã sáng tạo ra hệ chữ cái La-tinh (A, B, C,...) và chữ số La Mã mà ngày nay chúng ta đang sử dụng.

- Văn học Hy Lạp, La Mã cổ đại phong phú về thể loại (thần thoại, kịch và thơ). Một số tác giả tiêu biểu là Hô-me với tác phẩm *Hi-át và Ô-đi-xê* (Hy Lạp), nhà soạn kịch Xô-phốc với vở *O-đíp làm vua* (Hy Lạp),..

- Từ những hiểu biết khoa học của người phương Đông cổ đại, người Hy Lạp đã khái quát thành những định, định đề, đặt nền móng cho sự ra đời của các khoa học sau này như định lí Pi-ta-go, định lí Ta-lét, định luật Ác-si-mét.

- Người Hy Lạp và La Mã đã biết làm lịch dựa trên sự di chuyển của Trái Đất xung quanh Mặt Trời Đó là dương lịch.

- Các nhà sử học tiêu biểu của Hy Lạp, La Mã thời cổ đại là Hê-rô-đốt với *Lịch sử chiến tranh Hy Lạp - Ba Tư*, Tuy-xi-đít với *Lịch sử chiến tranh Peloponnese*, Pô-li-bi-út với bộ *Thông sử*.

- Nhiều tác phẩm điêu khắc của Hy Lạp, La Mã cổ đại vẫn là mẫu mực của nghệ thuật điêu khắc cho đến nay như các pho tượng Thần Vệ nữ Mi-lô, Lược sĩ ném đĩa, Nữ thần A-tê-na, thần Hec-met và những phù điêu trên Khải hoàn môn,...

II. Hướng dẫn trả lời câu hỏi Luyện tập và vận dụng

1. Câu hỏi 1 luyện tập trang 49 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Điều kiện tự nhiên tác động như thế nào đến sự hình thành và phát triển của văn minh Hy Lạp, La Mã?

Gợi ý trả lời:

Tác động của điều kiện tự nhiên đến sự hình thành và phát triển của văn minh Hy Lạp, La Mã:

- Hy Lạp và La Mã là các quốc gia thuộc khu vực Địa Trung Hải, có 3 mặt đường biên giới tiếp giáp biển, là dạng địa hình mở, có điều kiện giao lưu mạnh mẽ với các nền văn minh Phương Đông, đặc biệt là với Ai Cập và Lưỡng Hà.

- Điều kiện đất đai không thuận lợi cho việc trồng các loại cây lương thực. Phần lớn là loại đất cứng, khô, do vậy chỉ đến khi đồ sắt xuất hiện thì khối cư dân ở đây mới có điều kiện phát triển, nhà nước mới xuất hiện.

- Nằm trong khu vực khí hậu ôn đới Địa Trung Hải lý tưởng đối với cuộc sống của con người, hoạt động sản xuất và sinh hoạt văn hóa ngoài trời.

- Hy Lạp và La Mã có đường biên giới biển dài, khúc khuỷu, hình răng cưa, biển Địa Trung Hải thì hiền hòa, thuận lợi cho việc đi lại, trú ngụ của tàu thuyền và hình thành các hải cảng tự nhiên, đặc biệt là các hoạt động đánh bắt hải sản và mậu dịch hàng hải.

- Có một diện tích đảo khá lớn nằm rải rác trên Địa Trung Hải, đặc biệt là Hy Lạp, nơi ra đời và tồn tại nhiều thành thị và trung tâm thương mại từ rất sớm.

- Nguồn tài nguyên khoáng sản khá phong phú: tài nguyên rừng đa dạng cùng nhiều khoáng sản quý như đồng, chì, sắt, vàng, đá quý, đất sét (Hy Lạp)...

2. Câu hỏi 2 vận dụng trang 49 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Có ý kiến cho rằng: Người Hy Lạp và La Mã cổ đại đạt được những thành tựu văn hóa rực rỡ là do tiếp thu những thành tựu của người phương Đông cổ đại. Em có đồng ý với ý kiến trên không? Vì sao?

Gợi ý trả lời:

Người Hy Lạp và La Mã cổ đại đạt được những thành tựu văn hóa rực rỡ không những do tiếp thu mà còn phát triển, sáng tạo những thành tựu của người phương Đông cổ đại:

So với Phương Đông nền văn minh Phương Tây ra đời chậm hơn đến cả thiên niên kỷ. Khi Phương Đông đã gặt hái được những thành tựu rực rỡ của văn minh thì Phương Tây đang đắm chìm trong lạc hậu và dã man. Họ đã tiếp thu những thành tựu văn minh của người phương Đông thông qua người Ả Rập để làm giàu thêm kho tàng tri thức của mình. Những phát minh vĩ đại của người Phương Đông (Trung Quốc) đã được người phương Tây sử dụng một cách hiệu quả cho sự phát triển.

Kỹ thuật làm giấy và kỹ thuật in thay vì dùng để in lá bùa, chú... phục vụ cho cúng bái của người Trung Quốc đã được người phương Tây sử dụng phục vụ để in tài liệu phổ biến khoa học và in sách giáo khoa phục vụ cho cho giáo dục nhà trường. Trường học ra đời sớm và giáo dục phát triển là một trong những nguyên nhân làm cho xã hội Tây Âu vào thời hậu kỳ trung đại và thời cận đại đã bứt phá một cách ngoạn mục để lại phương Đông trì trệ ở đẳng sau.

3. Câu hỏi 3 vận dụng trang 49 Sử 6 sgk Kết nối tri thức

- Theo em, thành tựu văn hóa nào của Hy Lạp, La Mã cổ đại còn được bảo tồn đến ngày nay?

Gợi ý trả lời:

Những thành tựu văn hóa của Hy Lạp, La Mã cổ đại còn được bảo tồn đến ngày nay:

- Thần thoại Hi Lạp: Các vị thần như thần Dớt của Hy Lạp trở thành Giupite của La Mã, Thần Nêva - vợ thần Dớt của Hy Lạp thành thần Giuông - vợ của Giupite của La Mã...
- Kịch: Kịch Hy Lạp có hai loại: bi kịch và hài kịch, có những nhà soạn kịch nổi tiếng như: Etsin, Xôphốc, Ôripit.
- Kiến trúc: đền Pác-tê-nông, đền Dớt ở Olempi, các đền thờ ở một số thành phố Hy Lạp trên đảo Xixin; các công trình kiến trúc ở La Mã nổi tiếng nhất là đền Păng-tê-ông, rạp hát, các Khải hoàn môn.
- Điêu khắc: lực sĩ ném đĩa, nữ thần Atêna, người chỉ huy chiến đấu, người cầm giáo, nữ chiến sĩ Amadông bị thương”, thần Hêra...
- Hy Lạp cổ đại có những cống hiến quan trọng về các mặt toán học, thiên văn học, vật lý học, y học... Những thành tựu ấy gắn liền với tên tuổi của nhiều nhà khoa học nổi tiếng như: Talet, Ôclit, Acsimet, Arixtot, Êratôttxten. Thành tựu khoa học rất lớn của Hy Lạp đặt cơ sở cho sự phát triển của khoa học kỹ thuật thế giới và tiền đề quan trọng cho sự phát triển của xã hội văn minh thế giới.
- Ngoài ra, còn có một số nhà khoa học nổi tiếng Eratoxten, Piliniut, Hipôcrat (ông tổ thầy thuốc của y học phương Đông...)

-/-

Vậy là Đọc tài liệu đã vừa cùng các em nghiên cứu xong nội dung hướng dẫn **soạn sử 6 bài 10: Hy Lạp và La Mã cổ đại** thuộc bộ sách giáo khoa Kết nối tri thức với cuộc sống. Hi vọng tài liệu sẽ giúp các em có thể hiểu và nắm chắc nội dung bài học hơn thông qua những lời giải chi tiết cụ thể. Chúc các em học tốt !